

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СУЧАСНИХ ВИДІВ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Стельмашук Л.С.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

У статті наведено класифікаційні ознаки міграційних процесів. Визначено особливості прояву окремих видів міграції. Підкреслено, що питання міграції досліджується науковцями різних галузей. Обґрунтовано те, що один і той самий процес переселення населення може визначатись як різний вид міграції. Виокремлено причини виникнення та поширення міграції.

Ключові слова: міграція населення, еміграція, імміграція, рееміграція, репатріація, маятникова міграція, сезонна та епізодична міграції, добровільна й вимушена міграції.

Постановка проблеми. Однією з найбільш актуальних проблем, що потребує системного аналізу та невідкладного вирішення є урегулювання в Україні міграційних процесів, які в державі набули загрозливих величин. Зважаючи на досить важку ситуацію, перед нашою державою поставило складне завдання не тільки відновлення своїх кордонів, але й, першочергово, створення умов для того, щоб уникнути нелегальної міграції населення, масового виїзду громадян за межі країни, і, таким чином, недопущення демографічної кризи. Враховуючи виклики, які постали перед Україною, слід проаналізувати, які є сучасні види міграції населення та як саме вони практично проявляються для подальшого пошуку шляхів нормативно-правового, організаційного та соціального урегулювання міграційних процесів в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання міграції населення було та залишається актуальним, тому досліджується науковцями різних галузей: юридичної (організаційно-правове регулювання міграційних процесів, міграційний режим, попередження та уникнення нелегальної міграції, захист прав біженців); економічної (вплив міграційних процесів на соціально-економічну, демографічну, екологічну ситуацію як в окремі державі, так і в цілому світі); соціологічної (проблеми виникнення дистанційних та транснаціональних сімей, соціальне сирітство, погіршення соціального стану населення); державного управління (реалізація державної міграційної політики, роль державних органів влади, зокрема Державної міграційної служби України у вирішенні проблем біженців, дипломатичні відносини з країнами ЄС щодо формування спільної міграційної політики). Серед сучасних науковців, які досліджують окреслені напрями слід виділити Д.М. Баланюка [1], О.А. Малиновську [2], Р.Д. Стаканова [3], Т.Ю. Цуркан [4], Б.М. Юськіва [5].

Невирішена частина загальної проблеми. Підкреслюючи важливу роль наукових напрацювань, що здійснені спеціалістами з різних галузей, все ж слід зазначити, що не наведено єдиної системи класифікаційних ознак за якими визначаються види міграцій. Часто один і той самий процес переселення населення можна віднести до того чи іншого виду міграції, зокрема внутрішні міграції можуть водночас бути остаточними, вимушеними та економічними, а це, своєю чергою, викликає багато неточностей (у визначенні об'єкту дослідження, регулюванні прав мігрантів, їх ролі в соціально-економічному житті окремої держави чи регіону, надання громадянства або статусу біженця).

Мета дослідження полягає у тому, щоб навести класифікаційні ознаки міграційних процесів та показати, яке практичне втілення вони мають.

Виклад основного матеріалу. Першочергово зазначимо, що міграція є досить поширене явище у

світі, зокрема і в Україні. Воно пов'язано не тільки з переміщенням населення у межах держави, чи виїздом громадян за межі своєї країни, але й має значно більше напрямів прояву, які ми спробуємо охарактеризувати.

1. За характером переміщення населення виокремлюється внутрішня, зовнішня та інтеграційна міграція. *Внутрішня міграція* – це переселення людей зі зміною місць проживання та роботи всередині країни, між її регіонами. Тобто переселення населення із сіл і селищ в районні та обласні центри або інші регіони держави, територіальний перерозподіл населення між великими й малими містами. Загалом, основними причинами внутрішньої трудової міграції є: обмежені можливості працевлаштування, особливо в сільській місцевості; низька заробітна плата вдома; більша престижність роботи на підприємствах і в установах великих міст; нерівномірність економічного розвитку регіонів. Останніми місяцями причиною як внутрішньої, так і зовнішньої міграції стало проведення антитерористичної операції на сході України та анексія Автономної Республіки Крим.

Зовнішня міграція – це переміщення населення з однієї країни в іншу зі зміною місця постійного проживання назавжди або на тривалий період. Чинники, що спричиняють міграції, поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні причини: великий ринок праці західних країн, приваблива матеріальна оцінка трудової діяльності, постійне зростання попиту розвинутих держав на працю іноземців. У 2011 р. до п'ятірки країн, які готові були прийняти емігрантів з України входили Росія, Польща, Болгарія, Канада та Туреччина. У 2014 р. серед лідерів продовжує залишатись Канада, яка від інших країн відрізняється високим та стабільним рівнем життя, окрім того в державі є одна з найбільших українських діаспор. До лідерів входять США, а також Ізраїль. Серед європейських країн виділено Німеччину, Італію, Чехію, Польщу, Португалію, Іспанію та Кіпр [6].

Внутрішні причини: недостатня кількість робочих місць в Україні, значна різниця в оплаті на батьківщині й закордоном, соціально-економічна криза, спад виробництва, загострення економічних протиріч, дискомфорт від загальної нестабільності в Україні, широко поширена корупція, відсутність можливостей для розвитку й самореалізації, незахищеність від зловживань з боку владних структур [7, с. 478]. Тривалість перебування більшості мігрантів закордоном істотно зросла. Якщо в середині 90-х років ХХ ст. односторонньо переважали кількочасні виїзди (т. зв. «човники»), а більше місяця тривали лише близько 20% поїздок, то тепер найпоширенішими є поїздки терміном від 1 до 6 місяців.

Інтеграційна міграція – переміщення населення всередині держав інтеграційного об'єднання –

ЕС, ЄАСТ (Європейська асоціація вільної торгівлі), АТЕС (Організація азійсько-тихоокеанського економічного співробітництва), НАФТА (Північно-американська зона вільної торгівлі). Інтеграційна міграція має регулярний характер і являє собою вільний або обмежений законом рух робочої сили в межах інтеграційного об'єднання, що регулюється національним законодавством.

2. За напрямом руху: еміграція, імміграція, репатріація, рееміграція. *Еміграція* – виїзд населення за межі своєї країни, що пов'язаний із перетинном державного кордону. Еміграція здійснюється з метою постійного/довготривалого або тимчасового проживання в іншій країні та часто з відповідною зміною правового статусу, чим і відрізняється від цільових та туристичних поїздок, робочих відряджень за кордон. У той же час еміграція не завжди тягне за собою натуралізацію, тобто зміну громадянства або підданства. Еміграція може бути як добровільною, так і вимушеною, однак здійснення усіх процедур з виїзду (еміграції) із країни відбувається особою, яка виїжджає з держави. Примусове (нерідко насильницьке) переселення чи виселення особи/осіб, здійснене представниками державних органів країни, звідки відбувається переселення, називають депортацією.

Імміграція – в'їзд громадян інших держав у країну на довгострокове перебування або постійне проживання. Як правило, зумовлена економічними або політичними причинами, рідше релігійними чи родинними міркуваннями. *Рееміграція* – в'їзд емігрантів у свою країну; це повернення емігранта в країну початкового проживання на постійну роботу, тобто зворотна еміграція. Прикладом рееміграції є переїзд кримських татар на історичну батьківщину в Крим у 1988-1989 рр. Як підкреслює Р. Пиріг одним із яскравих українських реемігрантів був М. Грушевський, який 1918 р. внаслідок гетьманського перевороту залишив державу, а у 1924 р. приїхав назад на Україну [8, с. 47].

Репатріація – повернення військовополонених та цивільних осіб до країн їх походження внаслідок бойових дій або нового поділу території держави. Одним із прикладів репатріації став обмін громадян після Другої світової війни внаслідок перерозподілу території Європи; перша хвиля повернення німців до Німеччини із СРСР у 1950-1970 рр., що набуло великого поширення 1957-1959 рр., а також друга хвиля у 80-х рр. ХХ ст. [9].

3. За тривалістю переміщення: остаточна, тимчасова. *Остаточна або незворотна міграція* – міграція, що пов'язана із переселенням населення на постійне місце проживання як у межах однієї держави, так і закордон. Часто особи планують виїзд за межі держави з метою заробітку грошей, зокрема на оплату навчання дітей, купівлю певного майна. Однак, така тимчасова міграція часто переходить в остаточну, оскільки людині важко себе знайти й реалізувати у власній країні.

Тимчасова міграція – один із основних видів міграції фізичних осіб, для якої характерне тимчасове територіальне переміщення мігрантів, що також може бути внутрішньодержавним і міждержавним. Міграція передбачає переселення до місця тимчасової праці та проживання там впродовж певного періоду зі збереженням можливості повернення до місця постійного проживання. Тимчасові міграції поділяються на: сезонні, маятникові й епізодичні міграції.

Сезонна міграція – це тимчасова міграція, для якої характерне сезонне територіальне переміщення мігрантів. Вона може бути як внутрішньою (тобто в межах однієї держави), так і зовнішньою (емі-

грація з держави). Сезонними міграції називають тому, що їх частота залежить від пір року. Даний вид міграції працездатного населення найчастіше пов'язується із сільськогосподарськими роботами, оскільки участь у них переважно беруть селяни. Не маючи роботи в селах, де мешкають, вони змушені їхати в інші регіони України або за її межі. Причинами сезонних міграцій є також надлишок робочої сили в тих чи інших регіонах, де існує безробіття, більша заробітна плата в місцях тимчасового працевлаштування, різниця в оплаті праці між окремими регіонами.

Залежно від причин, що її зумовлюють, виділяють економічну міграцію (необхідність забезпечення робочою силою певних галузей народного господарства на період сезонного збільшення робіт, зокрема, за програмою Work and Travel мігранти їдуть у США, Францію, Німеччину, Мексику та Аргентину; на збір полуниці – в Польщу; працевлаштування в готельно-ресторанному бізнесі – Дубаї, ОАЕ, Грецію, Туреччину) і соціально-культурну міграцію (поїздки на навчання, лікування, відпочинок, туризм: за програмою Study and Work – в Канаду, Австралію, Португалію; на навчання – до США, Німеччини, Великобританії; за програмою Eurostudy – до Польщі).

Маятникова міграція – це регулярне переміщення населення із одного населеного пункту в інший на роботу або навчання без зміни місця проживання. Маятникові міграції зумовлюються невідповідністю між розміщенням виробництва й розселенням населення. Головний напрям цих міграцій – із села в місто, із малого до великого міста. Найбільше маятникові міграції спостерігаються в приміських зонах великих міст, у міських агломераціях. Маятникові міграції сприяють збалансованому та раціональному використанню трудових ресурсів міських і сільських поселень. Вони впливають на соціальну мобільність населення, зміну соціальної структури сільського населення. Маятникова міграція – це масові за своїми розмірами щоденні, щотижневі або щомісячні переміщення фізичних осіб від місць постійного проживання до місця роботи й у зворотний бік.

Епізодична міграція – це ділова, культурно-побутова та інші поїздки, які здійснюються не тільки не регулярно, але й не обов'язково в тих самих напрямках. Епізодична міграція є, як правило, короткочасною й найбільш багато чисельною. Це ділові відрядження з різною метою; поїздки, пов'язані з матеріально-технічним забезпеченням, збутом продукції. Особливу категорію даної міграції складає «човникова міграція» за якої люди купують товари в одних регіонах і перепродають їх за більш високою ціною в інших. Сюди ж відносяться поїздки до родичів і в особистих справах. І.М. Прибиткова до епізодичної міграції відносить, зокрема, внутрішньодержавні та транскордонні переміщення з метою торгівлі, відвідання родичів або знайомих, лікування, паломництва та вважає, що головною ознакою такої міграції є нерегулярність подібних переміщень, здійснення яких залежить від політичних, культурних, освітніх, сімейних, релігійних та інших соціальних чинників [10, С. 232].

4. За організацією: добровільна, вимушена, примусова. *Добровільна міграція* – коли рішення про міграцію приймає сам мігрант, *примусова міграція* – виселення або вигнання, тобто ситуація, коли мігрант позбавлений права вибору, а до переміщення його примушує державна влада. Що стосується добровільної міграції, то на нашу думку, вона має досить незначну частку в загальному міграційному потоці, адже будь-яка особа приймає рішення про

переїзд під впливом багатьох, часто негативних чинників (низького рівня оплати праці; відсутності роботи; екологічних, економічних та політичних проблем; відсутності можливостей для особистого розвитку та ін.). До добровільних можна віднести переселення у зв'язку з одруженням; зміною житлових умов на кращі ніж були; підвищенням по роботі.

Вимушена міграція – зміна місця проживання на певний час або назавжди у супереч бажанням людей, до якої спонукають стихійні лиха, війни, голод, переслідування. В таких випадках мігрант все ж має право мінімального вибору, наприклад, періоду чи напрямку міграції. До вимушеної міграції можна віднести переселення населення з АР Криму після його анексії, а також зі східної України через проведення АТО. Біженці опинились у достатньо складній ситуації, однак мали право самостійно визначити область, у яку б хотіли переїхати. Станом на 11 березень 2015 р. із зони АТО та Криму виїхало більше ніж 1 млн. осіб, значна частина з яких переселилась у Харківську, Київську, Одеську, Херсонську, Запорізьку та Дніпропетровську області [11].

Є три типи вимушених мігрантів: особи, що шукають притулку – претенденти на отримання статусу біженця, тобто громадяни інших держав або особи без громадянства, які, будучи вимушеними переселитися з місця свого постійного проживання, подали прохання про отримання статусу біженця в країні імміграції, але ще не отримали його; особи, що мають тимчасовий статус біженця – громадяни інших держав або особи без громадянства, яким державні органи країни імміграції надали тимчасовий захист і права на певний період, ідентичні правам біженців, та власне біженці – громадяни інших держав або особи без громадянства, які змушені були мігрувати з причин, досить вагомим для державних органів країни в'їзду, щоб надати їм необхідний захист і право проживання та працевлаштування на необмежений термін, що й передбачає статус біженця.

5. За правовим статусом: легальна та нелегальна. *Офіційна (легальна) трудова міграція*, за якої громадяни виїжджають закордон з метою участі в трудовій діяльності та знаходять роботу завдяки комерційним бюро, агентствам, іншим організаціям, що здійснюють в їх державі ліцензовану посередницьку діяльність щодо працевлаштування. Легальна міграція – це перетин міжнародних кордонів на законних підставах, тобто за наявності в'їзної візи на певний термін або при перебуванні в іншій країні, продовження терміну її дії [12, с. 130]. *Неофіційна легалізована трудова міграція*, за якої цілями в'їзду є туризм чи відвідування родичів; більшість таких мігрантів фактично працевлаштовуються за згодою легалізуються в приймаючих країнах і набувають офіційного статусу трудових мігрантів.

Неофіційна (прихована) нелегальна трудова міграція, за якої при виїзді за кордон також декларуються цілі туризму, відвідування родичів, проте фактично громадяни держави в приймаючих країнах працевлаштовуються нелегально; серед цієї категорії мігрантів значна частка осіб, які нелегально працюють у тіншовому секторі економіки країн-реципієнтів, передусім у сфері особистих господарств, протизаконній економічній діяльності та цілком законній економічній діяльності, в якій країна зацікавлена, але не має дієвих механізмів щодо виведення її із тіні.

6. За цілями переміщення: економічна, політична, освітня, екологічна, етнічна, туристична, релігійна. *Економічною міграцією* є перетин внутрішньодержавних та міжнародних кордонів у пошуках роботи, з метою придбання чи продажу товарів,

інвестування та інших видів діяльності, що мають економічні цілі або мотиви. Її ще можна назвати трудовою, оскільки вона пов'язана із переміщенням працездатного населення з метою отримання тимчасового чи постійного місця роботи.

Політичну міграцію можна поділити на два види: міграція, що настає внаслідок змін політичних режимів (це одиничні або масові переміщення населення, що є політичними біженцями й підтримує політичну опозицію та, відчуваючи загрозу своєму існуванню, змінює місце/країну постійного проживання) або державного кордону; міграція дипломатичного корпусу, а також військових, або їх тривалий відрядження разом із родинами.

Освітньою міграцією є переважно тимчасове переселення, що триває від декількох місяців до декількох років та має на меті навчання за межами адміністративно-територіальної одиниці постійного проживання. *Екологічною міграцією* називають переселення з районів екологічних катастроф і стихійного лиха внаслідок суттєвого погіршення умов проживання [13, с. 40]. Для України прикладом екологічної міграції є Чорнобильська аварія на АЕС. До *етнічних міграцій* належать переселення з етнічних мотивів заради поліпшення умов проживання чи збереження життя за умов фізичної («етнічні чистки») чи етнокультурної загрози [14, с. 85].

Туристична та релігійна міграції – це поїздки, які, як правило, не мають постійного характеру, пов'язані із задоволенням певних інтересів людей, за яких перші відбуваються в різних напрямках, тоді як другі направлені на підтримання релігійної культури (наприклад, прощі та паломництва мусульманського населення до Мекки, християн до Єрусалиму, в інші святі місця). Досить схожу класифікацію подає О.Д. Воробйова, за формою вона виділяє міграції трудові, сімейні, рекреаційні та туристичні [15, с. 18]. Під рекреаційною міграцією науковець розуміє переміщення з метою відпочинку або стажування чи участі в науково-дослідній роботі.

7. За кількістю осіб-мігрантів: групова, сімейна, особня. *Групова* – міграція груп людей, що походять з одного села чи міста і спрямовуються в певне місце, *сімейна міграція* – переміщення на певний період чи назавжди за межі адміністративної одиниці цілих сімей (її ще називають демографічною, оскільки вона впливає на демографічну ситуацію в країнах еміграції та імміграції), має в основному моральний та етичний характер та інколи пов'язана саме з возз'єднанням сімей і *особня міграція* – індивідуальна міграція неодружених людей або людей, які тимчасово розлучаються зі своїми сім'ями та мають намір повернутися на батьківщину.

8. За способом реалізації міграції можна поділити на стихійну (вільна міграція однієї людини або цілої сім'ї в якесь обране ними місце), **організовану** (колективна міграція, санкціонована вищим державним або приватним органом) [16] та **ланцюгову** (міграція, організована родичами або знайомими, що вже виїхали закордон і сформували неформальні соціальні мережі для полегшення виїзду своїм країнам, надання їм інформації, фінансової допомоги та підтримки в пошуку житла й роботи на новому місці).

9. За часом: довгострокова (до 3-х років); короткострокова (від 3-х місяців до одного року); вахтова (до одного місяця). А. Адеподжу розділяє міграції за часом так: короткотермінові (менше двох років), середньотермінові (від двох до десяти років), довготермінові (більше десяти років) та постійні (понад двадцять років) [17, с. 106]. Окрім того, за професійним складом є міграція робітників, мі-

грація спеціалістів, міграція осіб гуманітарних професій, а за якісним складом – міграція робочої сили низької кваліфікації, міграція робочої сили високої кваліфікації, відтік мізків.

Нами поза увагою залишилось питання діаспори (усталеної сукупність людей одного й того ж етнічного походження, які проживають за межами своєї історичної батьківщини й утворили соціальні та культурні організації для збереження, відтворення, функціонування та розвитку власної спільноти як компонента етнопонаціональної структури суспільства), оскільки воно потребує більш детального аналізу та окремого наукового напрацювання. Водночас формування діаспори пов'язано з багатьма причинами, через які населення вимушене було в певний період часу змінити місце проживання.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Проведене нами дослідження дало змогу

виявити, що існує велика кількість видів міграції, які водночас не виключають одні одних. Так, міграції можуть бути внутрішніми, вимушеними та остаточною. Їх прикладом є переселення населення із АР Крим та зони АТО, а також із м. Прип'ять Київської області після аварії на Чорнобильській АЕС, внаслідок чого місто стало привидом. Навчання іноземців, зокрема із країн Африки та Азії в Україні є їх імміграцією, освітньою та переважно довгостроковою (середньостроковою) міграцією. Економічні міграції водночас можна класифікувати як сезонні та короткострокові чи вахтові (сільськогосподарські роботи в Польщі), економічні, довгострокові та вимушені (догляд за хворими та старими людьми в Італії, будівельні роботи в Португалії). Напрямо подальшого дослідження можуть стати питання щодо особливостей регулювання міграційних потоків в Україні.

Список літератури:

1. Баланюк Д. М. Стратегія міграційної політики в період національно-державного будівництва: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. політ. н.: спец. 23.00.02 – політичні інститути та процеси / Д. М. Баланюк. – О., 2009. – 20 с.
2. Малиновська О. А. Управління зовнішніми міграціями в контексті європейської інтеграції України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / О. А. Малиновська. – К., 2005. – 32 с.
3. Стаканов Р. Д. Вплив трудової еміграції на макроекономічний розвиток України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. е. н.: спец. 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини / Р. Д. Стаканов. – К., 2010. – 20 с.
4. Цуркан Т. Ю. Правова політика сучасної держави у сфері міграції: теоретико-компаративістське дослідження: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. ю. н.: спец. 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Т. Ю. Цуркан. – О., 2010. – 22 с.
5. Юськів Б. М. Політичний вимір міжнародної трудової міграції європейських країн в умовах глобального розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. політ. н.: спец. 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку / Б. М. Юськів. – Чернівці, 2010. – 36 с.
6. Куда стоит эмигрировать из Украины в 2014 году?: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://evroportal.ru/immigratsiya/kuda-stoit-emigrirovat-iz-ukrainyi-v-2014-godu/>
7. Капітан В. С. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні / В. С. Капітан // Ефективність державного управління: зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 32. – С. 474–481.
8. Пиріг Р. Феномен рееміграції Михайла Грушевського: сучасні інтерпретації / Р. Пиріг // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2007. – С. 47–50. – (Серія: Історія).
9. Скорейко Г. Німецька еміграція з СРСР та України у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст.: етапи, потоки, структура: [Електронний ресурс] / Г. Скорейко, І. Яворська // Сучасні дослідження історії слов'янських народів: матеріали міжнар. наук. інтернет-конференції, Івано-Франківськ, 19.09.2013 р. – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/SlavsHistory/ua/4369/>
10. Прибиткова І. М. Основи демографії: посібник [для студентів гуманітарних і суспільних факультетів вищих навчальних закладів] / І. М. Прибиткова. – К.: АртЕк, 1995. – 256 с.
11. Особи переміщені в середині країни: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unhcr.org.ua/uk/novini/povnyu/1232-litsa-peremeshchennye-vnutri-strany>
12. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри: (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика): Енциклопедія / Упоряд. Ю. І. Римаренко. – К.: Довіра, 1998. – 912 с.
13. Ионцев А. Международная миграция населения: Россия и современный мир / А. Ионцев // Социологические исследования: науч. и общест.-полит. журнал. – 1998. – № 6. – С. 35–45.
14. Петров В. Этнические мигранты и полиэтническая принимающая среда: проблемы толерантности / В. Петров // Социологические исследования: науч. и общест.-полит. журнал. – 2003. – № 7. – С. 83–91.
15. Миграция населения: теория, политика: Учебное пособие / [д-р экон. наук, проф. Воробьева О. Д., д-р экон. наук, проф. Топилин А. В., д-р социол. наук, Мукомель В. И. и др.]; Под редакцией д-р экон. наук, проф., профессора О. Д. Воробьевой, д-р экон. наук, проф. А. В. Топилина – Москва: Экономическое образование, 2012. – 369 с.
16. Сови А. Общая теория населения. Т. 2: Жизнь населения / Пер. с франц. Ф. Р. Окуневой. – М.: Прогресс, 1977. – С. 344–346.
17. Адеподжу А. Взаимосвязь между внутренней и международной миграцией: африканская действительность / А. Адеподжу // Международный журнал социальных наук. – 1999. – № 24. – С. 101–111.

Стельмащук Л.С.

Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа

ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ВИДОВ МИГРАЦИИ НАСЕЛЕНИЯ

Аннотация

В статье приведены классификационные признаки миграционных процессов. Определены особенности проявления отдельных видов миграции. Подчеркнуто, что вопрос миграции исследуется учеными разных отраслей. Обосновано то, что один и тот же процесс переселения населения может определяться как различный вид миграции. Выделены причины возникновения и распространения миграции.

Ключевые слова: миграция населения, эмиграция, иммиграция, реэмиграция, репатриация, маятниковая миграция, сезонная и эпизодическая миграции, добровольная и вынужденная миграции.

Stelmashchuk L.S.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

FEATURES OF MODERN FORMS OF MIGRATION

Summary

The article presented the classification criteria of migration. The features of the manifestation of certain types of migration were defined. It was emphasized that migration is studied by scholars of many fields. It is proved that the same process of resettlement of population can be defined as a different type of migration. The reasons of occurrence of migration and spread of migration are singled out.

Keywords: migration, emigration, immigration, re-emigration, repatriation, push-pull migration, seasonal and episodic migration, voluntary and forced migration.

УДК 330.357: 330.322

РОЛЬ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Ткаченко Т.П., Волинець Д.П.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

У статті розглянуто динаміку залучення обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України за період 2011-2014 років. Визначено основні країни-інвестори за обсягами прямих іноземних інвестицій в економіку України за той самий період. Розглянуто джерела фінансування капітальних інвестицій. Проаналізовано структуру інвестицій за видами економічної діяльності та визначено найбільш вигідні сфери економіки країни. Також розраховано частку інвестицій у ВВП та визначено економічні чинники, які сприяють притоку та відтоку іноземного капіталу. Запропоновано рекомендації щодо створення сприятливого інвестиційного клімату та притоку інвестицій в економіку України.

Ключові слова: іноземні інвестиції, капітал, інвестиційний клімат, динаміка, ВВП.

Вступ. Здійснення структурної перебудови економіки України і проведення економічних реформ, досягнення значного відтворення та ефективного використання виробничого потенціалу потребує значних ресурсів. За умов їх обмеженості одним з джерел фінансування є іноземний капітал у формі кредитів, прямих і портфельних інвестицій. Іноземне інвестування дає можливість задовольняти тимчасові потреби вітчизняного виробника у фінансах.

Іноземні інвестиції виступають як стимулятор економічного розвитку та стабілізації політичної ситуації в країні за умови, що основні напрями інвестиційних процесів перебувають у рамках загальної економічної стратегії держави. При цьому іноземні інвестиції здатні позитивно впливати на рівень зайнятості населення, платіжний баланс країни, впровадження новітніх технологій, структурну перебудову економіки та ін.

Постановка завдання. Основним завданням публікації є аналіз тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 4 роки, визначення структури інвестицій за вида-

ми економічної діяльності, аналіз частки інвестицій у ВВП, розгляд капітальних інвестицій за джерелами фінансування та визначення економічних чинників, які б сприяли притоку та відтоку іноземного капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження процесів іноземного інвестування присвячено праці таких зарубіжних та вітчизняних вчених: А. Ю. Андріанов, І. О. Бланк, А. Д. Вовчак, Б. Грем, В. В. Козлюк, Т. В. Майорова, Р. М. Могорин, А. А. Пересада, Дж. Стігліц, І. Созонова, О. Соснюк, С. Фомін та інші.

Методологія. У статті використовувалися загальнонаукові методи пізнання, а саме, абстрактно-логічний метод при дослідженні кількості іноземних інвестицій, системний аналіз (при дослідженні сучасних тенденцій розвитку інвестиційного середовища в Україні), графічний метод (при дослідженні динаміки змін обсягів прямих іноземних інвестицій та визначенні структури прямих іноземних інвестицій в області за видами економічної діяльності) та порівняльний (при порівнянні статистичних даних).